

MUSIKKUTVALGET

SUPPLERENDE INNSPILL

Dato: 31.12.2024

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) er en interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Vi representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede, profesjonelle virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Våre [50 medlemmer](#) omfatter programmerende og produserende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor, samt andre virksomheter med annen særlig tilknytning til bransjen.

NTO leverte 5. mars 2024 et [foreløpig innspill](#) til Musikkutvalgets arbeid med henvisning til relevante utredninger og tidligere NTO-uttalelser. Nedenfor følger vårt supplerende innspill som er ment å utdype det foreløpige innspillet og oppsummere muntlige innspill som er gitt underveis i dialogen med utvalget.

Vi takker for utvalgsleders deltakelse på NTO-musikks vårseminar 14. februar, og for anledningen til å bidra med innspill på utvalgsmøte i Bergen 2. mai, så vel som til kartleggingen av virkemidler som Telemarksforskning har fått i oppdrag å utarbeide.

Innspillet omfatter følgende punkter som utdypes nedenfor, for en stor del med henvisning til tidligere uttalelser fra NTO:

- Musikken verdi
- Styrket kulturlov som rammeverk
- Institusjonenes betydning, sammenhenger/gjensidig avhengighet og internasjonal orientering
- Armlengdeprinsippet og institusjonenes kunstneriske frihet
- Finansieringssystemet og effektene av svekket institusjonsøkonomi
- Organisering av politikk og forvaltning
- Tillits- og dialogbasert styring
- Fleksibilitet og arbeidsmiljøloven
- Musikerallianse
- Forenklet kulturmomms
- Produksjons- og formidlingslokaler
- Mangfold, representasjon og oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen
- Den kulturelle skolesekken – kvalitetsmålet og opplevelsen av profesjonell musikk i konsertsalen
- Musikkbruk
- Koordinert kunnskaps- og kulturpolitikk – estetiske og humanistiske fag i skole og utdanning
- Det offentlige ordskiftet og kritikken

MUSIKKENS VERDI

Vi ser fram til at utvalget kan bidra til utviklingen av et språk og et forråd av argumenter som på kunstens premisser griper musikkens egenverdi, og at utvalget samtidig synliggjør og systematiserer kunnskap om ringvirkninger.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene er demokratiske fellesarenaer for meningsbrytning, kritisk refleksjon og fordypelse og unike kilder til former for menneskelig innsikt som vi kun kan få gjennom kunsten og har dermed en samfunnsverdi også utover individuelle besøk. Den levende kunsten utfordrer, stimulerer og beveger oss videre i fellesskap og utgjør en verdifull motvekt til den digitale offentligheten. Den revitaliserer og holder våre felles historier i hevd, bygger tilhørighet og motvirker utenforskap, gir håp og motstandskraft og har positive effekter for livskvalitet, helse, levekår og bolyst for å nevne noe.

Samlet må det være en vesentlig del av utvalgets arbeid å løfte fram og synliggjøre hvilke verdier langsiktige investeringer i kunst og kultur har for individet og samfunnet, selv om disse ofte er vanskelig målbare.

Vi viser til tidligere uttalelser fra NTO hvor vi løfter fram kunstens iboende demokratiske verdi for ytringsfrihet, samfunnets totalberedskap og bærekraftsmålene:

- [INNSPILL TIL REVISJON AV KULTURLOVA](#)
- [UTTALELSE TIL STYRKET KULTURLOV](#)
- [INNSPILL TIL STRATEGI FOR Å STYRKE MOTSTANDSKRAFTEN MOT DESINFORMASJON](#)
- [INNSPILL TIL STORTINGSMELDING OM BÆREKRAFTSARBEID](#)

KULTURLOVEN SOM RAMMEVERK

Vi oppfordrer utvalget til å legge en [styrket kulturlov](#) – som forankrer kulturpolitikken tydelig i infrastrukturkravet og lovfester armlengdeprinsippet – til grunn som et fundament og rammeverk for sine vurderinger og forslag til politikktutforming.

INSTITUSJONENES BETYDNING

Kulturloven som rammeverk innebærer en grunnleggende anerkjennelse av de profesjonelle kunst- og kulturinstitusjonene som en betydelig del av ytringsfrihetens infrastruktur, og at en tilretteleggende kulturpolitikk som sikrer disse institusjonene forutsigbare økonomiske rammer dermed er sentral for å sikre og fremme ytringsfriheten i samfunnet og for et velfungerende demokrati.

Den nasjonale infrastrukturen av uavhengige og forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjoner sikrer at befolkningen i hele landet får tilgang på kunst og kultur av høy kvalitet. Disse institusjonene sikrer spredt kunstfaglig beslutningsmyndighet og bidrar både til å styrke uttrykksmangfoldet og sikre lokalt forankret kunstproduksjon. Samtidig er de viktige kompetansemiljø med betydelige ringvirkninger for det stedlige kulturlivet, og er de viktigste arbeidsgiverne for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere.

SAMMENHENGER OG GJENSIDIG AVHENGIGHET

Vi ser fram til at musikkutvalget kan bidra til å fremskaffe kunnskap om *sammenhengene* og den *gjensidige avhengigheten* mellom aktørene på musikkområdet, herunder den verdien de varige profesjonelle musikk institusjonene har som arbeids- og oppdragsgivere for kunstnere, så vel som faglige kompetansemiljø og samarbeidspartnere.

Det norske musikk- og scenekunstlandskapet har i mange år vært preget av et stort mangfold av samarbeidsformer og komplekse ressurs- og pengestrømmer. Det fins imidlertid lite systematisert kunnskap om dette. NTO har derfor fått utført to kartlegginger av samarbeid, ressurs- og

kompetansedeling mellom musikk- og scenekunstinstitusjonene og andre aktører slik som frittstående kompanier og ensembler, festivaler, spel, amatørvirksomhet, kulturskoler og utdanningsinstitusjoner m.fl.

Studiene beskriver institusjonenes betydning for de frittstående kompanienes/ ensembles vilkår for produksjon og formidling og det gjensidige utbyttet partene har av å samarbeide, så vel som institusjonenes rolle som faglige kompetansemiljøer for andre virksomheter og betydningen institusjonene har for det stedlige kulturlivet utover egen virksomhet:

- [EKSEMPELSTUDIE OM SAMARBEID OG RESSURSDDELING](#) (2023)
- [KARTLEGGING AV SAMARBEID, RESSURS- OG KOMPETANSEDELING](#) (2018)

Vi er kjent med at Musikkutvalget har gjennomført en spørreundersøkelse om samarbeidet mellom musikkfeltets institusjoner og «det frie feltet», og vi håper at den kan fremskaffe god og etterrettelig kunnskap som er nyttig for politikktutforming. Det er imidlertid utydelig for oss hva som i denne sammenhengen menes med «det frie feltet», og vi er kjent med at flere av institusjonene fant det utfordrende å levere gode svar og tall så lenge enkelte kjernebegreper var udefinerte og dermed lett blir forstått ulikt.

Generelt oppfordrer vi til tydelige begrepsavklaringer og definisjoner i denne typen kunnskapsinnhenting for å sikre kvalitet, etterrettelighet og nytteverdi. Det er også nødvendig at slike undersøkelser er godt koordinert med den rapporteringen som institusjonene allerede er pålagt i forbindelse med budsjettsøknadene til departementet, både for å unngå dobbelt rapporteringsbyrde og for å sikre et felles tallgrunnlag som man kan enes om.

INTERNASJONALT ORIENTERTE

Det er viktig at utvalget i sine beskrivelser og vurderinger anerkjenner at musikk institusjonene er internasjonalt orienterte virksomheter hvor vekselvirkningen mellom lokal forankring og internasjonal innflytelse og samarbeid bidrar til kunstnerisk utvikling, yringsmangfold og bredde i publikumstilbudet så vel som dialog og mellommenneskelig forståelse på tvers av landegrensene. Ambisjoner og arbeidsmåter er imidlertid forskjellige – og kan favne bredt om blant annet internasjonale turneer, samarbeid om bestillingsverk, kompetanseutveksling og rekruttering, innspillinger og digitale strømmetjenester.

Flere av institusjonene satser bevisst mot internasjonale markeder, har gode kontaktnett og profilerer norsk musikk på fremstående arenaer i utlandet, og høster betydelig oppmerksomhet og anerkjennelse gjennom stor publikumsinteresse, internasjonale priser og rosende anmeldelser. Institusjonenes økonomiske ressurser og administrative apparat er likevel for knappe til å imøtekomme den internasjonale etterspørselen.

- [INNSPILL TIL INTERNASJONAL STRATEGI](#)

ARMLENGDEPRINSIPPET OG INSTITUSJONENES KUNSTNERISKE FRIHET

Vi viser til lovfestingen av armlengdeprinsippet, og legger til grunn at utvalget i sine vurderinger og forslag fullt ut anerkjenner institusjonene som autonome kunstprodusenter med et sammensatt mandat i spennet mellom kunstnerisk utvikling og bred formidling. Det betyr at kunstnerøkonomiske utfordringer ikke kan løses gjennom strukturelle grep eller ordninger som er repertoarstyrende eller griper inn i institusjonenes programmering og kunstneriske valg.

- [KOMMENTAR TIL ALTERNATIV KUNSTNERMELDING](#)

FINANSIERINGSSYSTEMET

Det må sikres solide kulturpolitiske rammeverk, strukturer og ordninger som er best mulig rustet for å ivareta og beskytte sterke og uavhengige musikk- og scenekunstinstitusjoner, som kan dyrke sin egenart og utvikle seg i henhold til egne visjoner og mål, også under skiftende politiske klima.

I samsvar med infrastrukturkravets intensjon så vel som armlengdeprinsippet, bør institusjonene i all hovedsak finansieres gjennom et forutsigbart rammetilskudd fremfor prosjektmidler eller øremerkede midler knyttet til bestemte formål.

Rammetilskuddskontrakten

Samtidig er det viktig at rammetilskuddskontrakten overholdes i statens budsjettarbeid. Ved innføringen av rammetilskuddsordningen i 1990 ble det slått fast at «[b]eregningen av det årlige tilskottet er foregående års tilskott med tillegg av antatt lønns- og prisøkning i kalenderåret». Dette var en viktig garanti som skulle sikre musikk- og scenekunstinstitusjonenes økonomiske forutsigbarhet, og som la til rette for at disse virksomhetene selv kunne ta ansvar for svingninger i kostnader og inntekter uten tilleggsbevilgninger.

Det siste tiårets systematiske nedbygging av institusjonsøkonomien gjennom årlig akkumulert underkompensasjonen for forventet lønns- og prisvekst er et brudd på denne kontrakten.

Effekten av svekket institusjonsøkonomi

Effektene av innstrammingene er at institusjonene tvinges inn i en selvforsterkende negativ spiral med nedbemanning, ubesatte stillinger, færre sysselsatte frilanskunstnere, nedskalerte produksjoner, mindre aktivitet og redusert turnévirsomhet i distriktene, men også økt press på billettprisene og svekkede muligheter til å ta kunstnerisk risiko og investere i kvalitet, mangfold og kunstnerisk utvikling. I tillegg svekkes vilkårene for internasjonalt samarbeid, så vel som vilkårene for å utnytte de mulighetene som ny teknologi representerer i produksjon og formidling. For eksempel er Musikksekskapet Harmonien i Bergen avhengig av private midler for sin internasjonale turnévirsomhet så vel som etableringen og utviklingen av digitalt konserthus - [Bergenphilive](#).

Vi erfarer også at stadig flere av orkestrene sliter med å opprettholde kontinuerlig drift og har måttet innføre perioder hvor de ikke produserer og formidler for å spare penger. Det gjelder for eksempel Musikksekskapet Harmonien i Bergen, Blåseensemblet i Halden og Trondheim Symfoniorkester.

Det blir utfordrende for institusjonene å oppfylle bredden i samfunnsmandatet, og de blir stående i et krysspress mellom til dels motstridene ambisjoner, krav og forventninger. I dag er for eksempel Arktisk Filharmonik ikke i stand til å oppfylle mandatet om å tilby profesjonell opera i landsdelen. Generelt rammer innstrammingene en kostnadskreven kunstform som profesjonell fullscenisk opera hardt og setter målet om et profesjonelt operatilbud over hele landet under press, trass i initiativer til brede interregionale samarbeid.

Samlet betyr innstrammingen at samfunnet får mindre ut av de investerte ressursene fordi institusjonene verken fullt ut får utnyttet det kunstneriske potensialet eller formidlingspotensialet – med de negative ringvirkningene det får også for det øvrige musikklivet.

Delt finansiering og faste fordelingsnøkler

Ordningen med delt finansieringsansvar faste fordelingsnøkler, der de offentlige driftstilskuddene deles med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, har vært en del av et stabilt og velfungerende finansieringssystem som har ligget fast siden begynnelsen av 1990-tallet. Ordningen har bidratt til å sikre den nasjonale infrastrukturen av varige profesjonelle institusjoner som utgjør fundamentet for produksjon og formidling av scenekunst i Norge. Den bygger opp under målet om et likeverdig kulturtilbud i hele landet, sikrer lokalt eierskap og lokal forankring og gir samtidig et sikkerhetsnett av flere offentlige finansieringsparter.

En forutsetning for at denne ordningen skal fungere er at fylkeskommunene og kommunene har økonomiske rammer som gjør det mulig for dem å følge opp sin andel av den samlede offentlige finansieringen av musikk- og scenekunstinstitusjonene. Samtidig må det delte ansvaret som finansieringssystemet er tuftet på befestes gjennom en styrket dialog mellom forvaltningsnivåene og en bedre samordnet tilskuddsforvaltning.

Vi ser fram til at en styrket kulturlov kan bidra til at også fylkeskommuner og kommuner tar det ansvaret de har for å sikre en nasjonal infrastruktur av profesjonelle kunst- og kulturinstitusjoner over hele landet.

Samtidig er det viktig å fremme kunnskap om hva lokalsamfunnene får igjen for de statlige investeringene i de stedlige musikk- og scenekunstinstitusjonene også utover selve tilbudet til publikum jf. f.eks. Halden kommunes utredning om [Det Norske Blåseensemble og de kulturelle, samfunnsmessige og økonomiske ringvirkningene av virksomheten](#).

Problematiske pengestrømmer

Vi erfarer at presset kommuneøkonomi i mange tilfeller gjør det krevende for de regionale tilskuddspartene å følge opp sin del av det samlede offentlige tilskuddet til musikk- og scenekunstinstitusjonene.

For eksempel er det særlig krevende for regionale tilskuddsparter å følge opp sin andel av tilskuddet til Arktisk Filharmoni som er et orkester under oppbygging. Ved etableringen i 2009 var Stortingets vedtak at Nord-Norge skulle få et orkester på linje med landets øvrige regioner. Etter 14 års drift er Arktisk Filharmoni fremdeles ikke ferdig utbygd og mangler nødvendige musikerårsverk for å utgjøre et komplett orkester.

I den sammenhengen bør det etter vårt syn gjøres en gjennomgang av pengestrømmene til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge (LINN) som omfatter de fylkeskommunale enhetene Musikk i Nordland og Scene Nord, i tillegg til Nordnorsk Jazzsenter og Rytmaskompetansenettverk i Nord.

Vi mener det er problematisk at staten kanaliserer midler til kunstnerisk virksomhet som er organisert som en del av fylkeskommunal forvaltning, uten en selvstendig kunstnerisk ledelse. For å sikre både armlengdeprinsippet og at mest mulig midler kanaliseres direkte til selvstendig kunstnerisk virksomhet og minst mulig til administrasjon og byråkrati, mener vi det bør vurderes å overføre midler og musikerstillinger fra LINN til Arktisk Filharmoni.

Forsvarets musikk

Siden 2018 finansieres 40 prosent av utgiftene til drift av fire av korpene i Forsvarets musikk over Kultur- og likestillingsdepartementets budsjett (kap. 323 post 22). Etter vårt syn det bør vurderes om dette er en riktig ansvarsdeling mellom departementene. Generelt mener vi at Kulturdepartementets kjerneansvar må være å sikre produksjon og formidling av kunst og kultur ut ifra egenverdien, mens instrumentelle satsinger med eksterne politiske mål bør prioriteres over andre departements budsjetter.

Navngitte mottakere og postplasseringer

Vi oppfordrer utvalget til å gjennomgå kapittel- og postplasseringer på statsbudsjettet så vel som rolle- og ansvarsdelingen i tilskuddsforvaltningen etter de endringene som ble gjort i 2021. Da ble tilskuddet til flere av de varige musikk- og scenekunstinstitusjonene overført til delegert forvaltning av Kulturdirektoratet (kap. 320 post 74/75).

Et avgjørende karakteristika for en varig institusjon er, slik vi ser det, at virksomheten har en skiftende kunstnerisk ledelse på åremål og dermed eksisterer uavhengig av de kunstnerne som en gang etablerte virksomheten. Hver enkelt av disse selvstendige institusjonene ivaretar og utvikler, innenfor sin egendefinerte kunstneriske profil, et bredt spekter av individuelle kunstnerskap, prosjekter og estetiske uttrykk som formidles til et sammensatt og mangfoldig publikum.

Etter vårt syn bør tilskuddet til alle slike profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner samles på kap. 323 og dermed forvaltes direkte av Kulturdepartementet som navngitte mottakere. Alle disse profesjonelle, varige musikk- og scenekunstinstitusjonene inngår i den samme nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling, og bidrar samlet til å nå de overordnede kulturpolitiske målene for musikk- og scenekunstområdet som begrunner tilskuddet til de institusjonene som i dag mottar midler på kap. 323 post 70.

På musikkområdet betyr dette at tilskuddet til Det Norske Kammerorkester, Det Norske Solistkor, Edvard Grieg Korene og Riksscenen for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans bør flyttes fra kap. 320 post 75.

I tillegg mener vi at tilskuddet til BIT20 Ensemble bør flyttes fra Kulturfondet til kap. 323. Også dette ensemblet er en varig institusjon med en kunstnerisk ledelse på åremål, og ikke et personlig kunstnerskap eller prosjekt som må underlegges kunst- og kulturfaglig skjønnsvurdering som grunnlag for tildeling av offentlig tilskudd.

En flytting sammen med en styrking av tilskuddet vil bidra til å sikre BIT20 Ensemble mer forutsigbare rammevilkår, og dermed imøtekomme behovet for å styrke vilkårene for produksjon og formidling av samtidsmusikk. I 2008 ble tilskuddet til BIT20 Ensemble flyttet fra fondet til kap. 323 nettopp for å fremme samtidsmusikken, men for så å bli flyttet tilbake til fondet i 2011.

Ideelt sett bør tilskuddet til BIT20 Ensemble overføres med friske midler, slik at det samtidig frigjøres midler til å styrke andre virksomheter og prosjekter innenfor avsetningen til musikk i Kulturfondet.

ORGANISERING AV POLITIKK OG FORVALTNING

Vi ber utvalget om å gjennomgå organiseringen av politikk og forvaltning i lys av armlengdeprinsippet, maktspredning og at mest mulig midler bør kanaliseres direkte til kunstnerisk virksomhet og minst mulig til byråkrati.

I Norge er det over tid bygget opp et gjennomskiktig og velfungerende kulturpolitisk system som organisatorisk har sikret armlengdeprinsippet og spredt kunstfaglig beslutningsmyndighet så vel som effektiv ressursbruk. Etablerte strukturer har lagt til rette for klare rolle- og ansvarsdelinger og tydelige skiller mellom politiske og kunstfaglige beslutninger, slik at det demmes opp for at politiske interesser på utilbørlig vis styrer kunstneriske valg.

Vi erfarer at dette systemet utfordres med byggingen av to store direktorater – Kulturtanken og Kulturdirektoratet – som skrittvis får tilført stadig flere oppgaver med tilhørende makt og innflytelse. Dette er etater som har til dels overlappende ansvarsområder, og der skillet hovedsakelig går mellom kultur rettet mot voksne eller mot barn.

Etter vårt syn er dette et uheldig skille i forvaltningen som er med på å undergrave det kunstfaglige kvalitetsmålet i den profesjonelle kunsten for et ungt publikum. Vi viser også til en tiltagende ubalanse mellom et voksende administrasjonsapparat og et svekket kunstliv, og vi forstår ikke hvorfor byråkratiet skal prioriteres fremfor den frie kunsten og innholdsproduksjonen.

På bakgrunn av rapporten [DKS og Kulturtanken](#) er Kulturtankens formål revidert og dette direktoratet skal heretter være statens forvaltningsorgan for barne- og ungdomskultur. Etter vårt syn har denne rapporten [store svakheter](#). Kunstfeltets stemmer er knapt hørt og trukket frem. Behovet for to direktorater er ikke vurdert, ei heller en alternativ organisering hvor den sentrale forvaltningen av DKS legges til Kulturdirektoratet. I stedet avfeies en slik alternativ organisering med henvisning til at *ingen* av de aktørene som forskerne har snakket med ønsker at oppgaver som Kulturtanken i dag utfører flyttes til andre forvaltningsenheter eller nivåer. Det er feil.

Følgende løsning bør etter vårt syn vurderes:

- Legge den sentrale DKS-forvaltningen til Kulturdirektoratet for å unngå å skille ut kunst for barn- og unge i forvaltningen fra det øvrige kunstfeltet, men også for å sikre en mer effektiv ressursutnyttelse og minst mulig byråkrati.
- Etablere et eget senter for analyse og FoU-arbeid. Det kan bidra til en rydding i [uheldige dobbeltroller](#). Samtidig kan det sikre uavhengighet, flerstemmighet og kvalitet i kunnskapsproduksjonen og bidra til at det fremskaffes analyser og forskning som kan supplere og korrigere Kulturdirektoratets, Kulturtankens og departementenes egne vurderinger.

TILLITS- OG DIALOGBASERT STYRING

Mål- og resultatstyringen av institusjonene må være tillits- og dialogbasert og underlegges armlengdeprinsippet. Det må legges til grunn et [dynamisk syn på hva som er god økonomistyring](#), og en anerkjennelse av at verken kvalitet eller ressursutnyttelse kan reduseres til nøkkeltall, og at kostnadseffektivitet ikke kan løsrides fra det overordnede kvalitetsmålet.

Det samlede rapporteringsomfanget til ulike myndighetsinstanser må reduseres, forenkles og koordineres, og rapporteringskravene må ikke ha en detaljeringsgrad som indirekte overstyrer institusjonens egne profesjonelle og særegne valg.

Undersøkelser og rapporteringskrav må alltid veies opp mot risikoen for ensretting og indirekte styring av hva virksomhetene skal være opptatt av, men også mot bruken av administrative ressurser på begge sider. Det er også viktig å unngå en målforskyvning eller at oppmerksomheten dreies bort fra institusjonenes kunstneriske kjernevirksomhet til det som lettere kan måles og telles.

- [INNSPILL OM SØKNADER, RAPPORTERING OG STATISTIKK](#)

FLEKSIBILITET OG ARBEIDSMILJØLOVEN

Vi viser til Arbeidsgiverforeningen Spekter, og oppfordrer utvalget til å bidra til en gjennomgang av hvordan arbeidsmiljøloven kan gi nødvendig fleksibilitet i arbeidskraften for å sikre kvalitetsmålet.

De seneste endringene i arbeidsmiljøloven knyttet til arbeidstakerbegrepet, midlertidig ansettelse, samt innleieforbudet har skapt store utfordringer i kultursektoren. Innstrammingene svekker den nødvendige fleksibiliteten og fører til økte kostnader sammen med en økt administrativ byrde på allerede pressede institusjoner. På sikt vil dette ikke bare svekke institusjonenes måloppnåelse og publikumstilbudet, men også føre til færre arbeidsplasser for kunstnere og kulturarbeidere som følge av redusert aktivitet.

Midlertidige ansettelser

En forutsetning for å nå kvalitetsmålet er at institusjonene har handlingsrom til å sette sammen det best egnede kunstneriske laget for hver produksjon. Derfor benyttes det i dag ulike tilknytningsformer, som gir både kunstnerne og arbeidsgiver nødvendig fleksibilitet. For å sikre dette handlingsrommet må det gis en direkte adgang til midlertidig ansettelse av arbeidstakere som skal utføre kunstnerisk arbeid.

Innleie

Selv om fast ansettelse er og skal være den klare hovedregelen i arbeidslivet har flere av musikk- og scenekunstinstitusjonene likevel tidvis ved større prosjekter behov for å knytte til seg ekstra bemanning på alternative måter, herunder ved innleie. Det generelle innleieforbudet må opphøre, slik at det legges til rette for at virksomhetene kan leie inn arbeidskraft og kompetanse i de situasjonene hvor det er nødvendig.

MUSIKERALLIANSEN

[Musikeralliansen AS](#) vil, etter modell av [Skuespiller- og danseralliansen](#), være en treffsikker løsning i et differensiert arbeidsmarked med ulike tilknytningsformer. Målet er å styrke vilkårene for frilansmusikere over hele landet og imøtekomme kunst- og kulturfeltets behov for fleksibilitet i arbeidsmarkedet. Gjennom ansettelse i alliansen får musikerne trygghet og forutsigbarhet i kunstnerkarrieren, kompetanseheving og kollegialt fellesskap.

Musikeralliansen AS er allerede etablert av NTO og Creo, med et styre og en daglig ledelse som er klare til å utlyse de første stillingene for frilansmusikere så snart driftstilskuddet er avklart.

Vi vil samtidig understreke at driftstilskudd til Musikeralliansen må ledsages av en styrket institusjonsøkonomi så vel som en styrking av Kulturfondet. For at Musikeralliansen skal fungere etter hensikten må det eksistere sterke arbeids- og oppdragsgivere med gode nok økonomiske rammer til å opprettholde produksjonen og antallet involverte kunstnere.

FORENKLET KULTURMOMS

Vi har lenge tatt til orde for at dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og scenekunst fjernes, under forutsetningen at disse områdene innlemmes i avgiftssystemet med lav sats i tråd med det tidligere Kulturmomsutvalgets forslag (*NOU 2008: 7*).

En slik lovendring har i dag bred tilslutning i bransjen og vil bidra til betydelig forenkling og effektivisering, et mer enhetlig regelverk for kultursektoren og lavere administrative kostnader.

For en nærmere begrunnelse og redegjørelse for forslag til endring av merverdiavgiftsloven viser vi til vår tidligere [anmodning om innføring av kulturmoms](#) med vedlagt notat fra Ernst & Young utarbeidet etter oppdrag fra NTO.

PRODUKSJONS- OG FORMIDLINGSLOKALER

Gode produksjons- og formidlingslokaler er helt nødvendig for å sikre kvalitet i innholdet, bred formidling og tilgjengelighet, og det er fortsatt behov for å videreutvikle den bygningsmessige infrastrukturen på musikkområdet. Viktige prosjekter under planlegging er [Griegkvartalet](#) i Bergen, [Kulturkvartalet](#) i Tromsø og et konsert- og teknologihus i Halden.

MANGFOLD OG REPRERESENTASJON

Musikk institusjonene har ikke bare et ansvar, men også en betydelig egeninteresse av å fremme ytringsmangfold og flerstemmighet som en ressurs i den kunstneriske utviklingen, i organisasjonen og blant publikum.

Med det store forrådet og rikdommen av fortellinger, stemmer, perspektiver, følelser og personlige erfaringer som kan komme til uttrykk i musikken knytter det seg også store muligheter til disse institusjonene som inkluderende og inviterende fellesarenaer hvor alle kan kjenne seg velkomne.

En forutsetning for å realisere disse mulighetene er at hver enkelt virksomhet selv har handlingsrom til å presisere og operasjonalisere mangfoldsbegrepet, i dialog med omgivelsene og i henhold til sin egenart og sine egne kunstneriske ambisjoner. Det er variasjonene og de ulike tilnærmingene og arbeidsmåtene som samlet skaper ytringsmangfold og flerstemmighet.

Demokratisk prispolitikk

Vi deler departementets ambisjon om at institusjonene skal arbeide for å «senke tersklene for deltakelse og [...] ha så lav brukerbetaling som mulig» (jf. tilskuddsbrevet for 2025). Dette politiske kravet må imidlertid ledsages av bevilgninger som sikrer institusjonene økonomisk handlingsrom til å opprettholde

en differensiert prispolitikk. Det må heller ikke komme i konflikt med forutsetningen om at institusjonene «utnytter potensialet for egeninntekter og arbeider aktivt for å skaffe andre inntekter enn offentlig tilskudd. Billetttinntekter utgjør den største andelen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes egeninntekter, og utover dette finnes få private inntektskilder som er tilgjengelige for disse fellesskapsfinansierte institusjonene.

Skole og utdanning

Samtidig vil vi understreke den vesentlige betydningen skole- og utdanningssiden har for å fremme et større mangfold og som premisgivere for musikk- og scenekunstinstitusjonenes arbeid.

OPPFØLGING AV SANNHETS- OG FORSONINGSKOMMISJONEN

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport må følges opp gjennom en ambisiøs kulturpolitisk satsing som anerkjenner den viktige rollen kunst og kultur har i samfunnets forsoningsarbeid. Som en del av reparasjonsarbeidet etter den uretten som er begått, er det avgjørende å styrke infrastrukturen og rammevilkårene for de berørte gruppene til likeverdig utvikling og samhandling.

Samtidig er det viktig å sikre rammevilkårene for de institusjonene som satser særskilt på utvikling og formidling av samisk, kvensk og skogfinsk kunst og kultur. Et eksempel er Arktisk Filharmoni som har tatt et særlig ansvar for å jobbe med musikkarten i sin region, og som har utvikling av samisk og kvensk musikk som et av sine viktigste satsingsområder.

DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN

Kvalitetsmålet

Det kunstneriske og kulturfaglige kvalitetsmålet i Den kulturelle skolesekken (DKS) må opprettholdes slik at alle landets skolelever får oppleve profesjonell kunst på kunstens egne premisser, slik denne skapes og formidles av selvstendige kunstnere, virksomheter og institusjoner landet over.

Det er viktig at dette presiseres etter at [Barne- og ungdomskulturmeldingen](#) og rapporten [DKS og Kulturtanken. En utredning bestående av en kartlegging av DKS og en evaluering av Kulturtanken](#), har bidratt til å forvirre selve intensjonen med ordningen.

Noe av det mest verdifulle med DKS er at denne ordningen sørger for at alle barn og unge, på tvers av sosiale og økonomiske skillelinjer, får oppleve profesjonell kunst som mange ellers ikke ville fått tilgang eller kjennskap til. Vi vil advare mot en instrumentell dreining som kan føre til at ordningens grunnleggende verdi og utjevne effekt går tapt.

- [NTO | UTTALELSE TIL RAPPORT OM DKS OG KULTURTANKEN](#)
- [NTO | UTTALELSE TIL BARNE- OG UNGDOMSKULTURMELDINGEN](#)

Opplevelser i konsertsalen og direkte skolesamarbeid

Det bør også vurderes ordninger som muliggjør direkte samarbeid mellom institusjonene og skolene utenom DKS. Det kan være billettfond, jf. [Alle inkludert!](#), eller midler til skolene øremerket teater og konserter, sammen med løsninger for transportkostnader.

For å sikre kvalitet og mangfold i tilbudet er det viktig at elevene får oppleve den kunsten som allerede produseres uavhengig av DKS og ikke kun tilpassede produksjoner. Det er også viktig at elevene får mulighet til å oppleve profesjonell musikk i konsertsaler i tillegg til konserter på skolen. Selve besøket er en viktig del av opplevelsen, og for mange barn og unge er dette de eneste besøkene ved profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner de får oppleve i denne livsfasen.

MUSIKKBRUK

Vi mener det bør etableres et Musikkbruk, etter modell av Norsk Scenekunstbruk. Scenekunstbrukets initiativ til å opprette Musikkbruket svarer på reelle behov, og har bred støtte i bransjen. Det bygger på verdifull erfaringsbasert kunnskap og en allerede velfungerende ordning som Norsk scenekunstbruk har utviklet organisk over tid i takt med Den kulturelle skolesekken (DKS). Musikkbruket vil styrke formidlingen av musikk til et ungt publikum og sikre mangfold og kvalitet i tilbudet i DKS og på andre arenaer – gjennom faglige nettverk, kompetansebygging, kvalitetsvurdering, arrangørstøtte og produksjonsmidler.

Det er viktig å understreke at Musikkbruket ikke skal være en ny nasjonal aktør for produksjoner på musikkfeltet, men en formidlingsordning som styrker den desentraliserte og dertil lokale programmeringen. Musikkbruket vil innebære at musikkfeltet bli tilført midler til produksjon for et ungt publikum, og at fylkene vil bli tilført midler for å programmere og formidle musikk.

Vi er kjent med at rapporten om DKS og Kulturtanken ikke anbefaler å etablere et Musikkbruk. Dette er etter vårt syn en underlig kunstjern anbefaling som ikke bare vitner om manglende innsikt i armlengdeprinsippet, men som også er basert på en feilaktig påstand om at Musikkbruket ikke er etterspurt.

En hovedinnvending mot Musikkbruket er at det på musikkfeltet finnes en lang tradisjon for musikkproduksjon internt i fylkene. Etter vårt syn er dette tvert imot et argument nettopp for å etablere et Musikkbruk, som i stedet kan bidra til at selvstendige kunstnere og virksomheter kan skape egne produksjoner på en armlengdes avstand fra politikk og forvaltning, så vel som at fylkeskommunene kan velge fra Musikkbrukets kvalitetssikrede repertoar i programmeringen.

Ifølge utredningen er det «ingen utenom forslagsstillerne selv» som etterspør et Musikkbruk. Dette «unntaket» er altså Creo, NTO, Norske kulturarrangører, Norsk komponistforening og Ny musikk. Med andre ord etterspør bortimot hele musikkbransjen et Musikkbruk.

- [MUSIKKBRUKET – BRED STØTTE FOR STYRKET FORMIDLING](#)

EN KOORDINERT KUNNSKAPS- OG KULTURPOLITIKK

Vi har lenge etterlyst en koordinert kunnskaps- og kulturpolitikk som kan bidra til å styrke den profesjonelle kunstens plass i skolen og de estetiske og humanistiske fagenes plass og kvalitet i hele utdanningsløpet.

Musikk institusjonene setter i dag store ressurser inn både på formidlings- og talentprogram for barn og unge både i og utenfor DKS (jf. Musikk-og-scenekunst institusjonenes arbeid med barn og unge, samt eksempler i muntlige og skriftlige innspill fra enkeltvirksomheter). Disse institusjonene kan imidlertid ikke bære dette utdanningsansvaret alene. Deres innsats må være et supplement og ikke en erstatning for manglende satsing i skolen.

De estetiske og humanistiske fagene i grunnskolen

NTO har lenge etterlyst en kompetansehevende satsing på så vel de estetiske og humanistiske fagene i skolen som på kunst- og kulturdelen i andre fag og kunst som læringsmetode. Disse fagenes status og kvalitet må styrkes, men uten at man går glipp av kompetente lærere eller presser de estetiske fagene inn i kunnskapsmaler, prestasjonstester eller målinger som er fremmede for kunstfagenes egenart.

Verdien av de estetisk og humanistiske fagene og kunst som læringsmetode er godt dokumentert og forankret i skolens dannelsesoppdrag. I tillegg får vi stadig mer kunnskap om hvor grunnleggende viktig kunstfagenes kjernekompetanser er for demokrati, bærekraft og samfunnets totalberedskap. Likevel er disse fagene fortsatt marginalisert og preget av mangelfull lærerkompetanse.

De estetiske og humanistiske fagene og bruken av kunst som læringsmetode er like viktig for å fremme felles referanserammer og styrke fortolkningskompetansen, som det er for å sikre bredde og kvalitet i rekrutteringen til kunstneryrkene.

Vi er derfor glade for at det er bred politisk enighet om å utvikle en mer praktisk skole, og at en styrking av de estetiske fagene skal være i kjernen av dette arbeidet for å nå målene om bedre læring, motivasjon og trivsel, samt for å fremme kreativitet, mangfold og inkludering i klasserommet.

Kulturskolen

I tillegg må en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene til for at å sikre at tilbudet er tilgjengelig for alle på tvers av sosiale, økonomiske og kulturelle skillelinjer i befolkningen. Det er i dag store utfordringer knyttet til begrenset grunnfinansiering, høy egenbetaling, smal sosial rekruttering og lange ventelister i mange kommuner.

Videregående opplæring

Vi trenger også en sterkere satsing på de estetiske fagene i videregående opplæring, ikke det motsatte.

Det er urovekkende at flere musikk-, dans- og dramalinjer i videregående skoler i ulike deler av landet er truet av kutt og nedleggelse. Dette vil ikke bare kunne ramme den brede rekrutteringen til høyere utdanning, men også svekke stedlig kompetanse bygd opp gjennom mange år. Ikke minst vil mange unge miste et verdifullt tilbud om en mer variert skolehverdag litt utenom det vanlige i eget nærmiljø hvor kreative prosjekter skapes i fellesskap.

Å legge ned disse fagene er samtidig å stimulere til kompetanseflukt og tap av motivasjon for å fortsette skolegangen, så vel som av viktige verdier og erfaringer som mange unge tar med seg uavhengig av fremtidige yrker.

Talentutvikling

Grunnlaget for rekruttering til kunstneryrkene legges gjerne tidlig, særlig innenfor musikk. For å sikre tilfanget av kvalifiserte søkere til høyere utdanning av internasjonalt konkurransedyktige utøvere i Norge, er det behov for å styrke kvaliteten og koordineringen av arbeidet med talentutvikling i grunnopplæring og i kulturskolen samtidig som det legges til rette for et godt samspill mellom utdanningsinstitusjonene og musikinstitusjonene. Det er også viktig at det sikres et helhetlig offentlig utdanningsløp slik at grunnplanen i rekrutteringen ikke overlates til private skoler med krav om egeninntjening og foreldres betalingsevne.

Høyere utdanning og utsatte kunst- og humaniorafag

Det må utformes en politikk og et finansieringssystem for høyere utdanning og forskning som verdsetter, prioriterer og sikrer kunstfagene og de humanistiske fagene plass og kvalitet.

I et drøyt tiår har de teatervitenskapelige fagmiljøene ved universitetene blitt utsatt for både faktiske kutt og nedleggelse og trusler om det samme. Nå rammes også kunstutdanningene. Høgskolen i Østfold har vedtatt å legge ned Akademi for Scenekunst, som følge av stram økonomi og den nye finansieringsmodellen for høyere utdanning som trer i kraft i 2025. I den nye finansieringsmodellen har antall finansieringskategorier blitt redusert fra seks til tre. Dette fører til at humanistiske fag og kunstutdanninger havner i en lavere kategori, noe som gjør det mer kostbart for utdanningsinstitusjonene å opprettholde slike studier.

Dette viser med all tydelighet at dagens finansieringssystem ikke er rustet til å sikre verken nødvendige humaniorafag eller kunstfagene i Norge. På sikt kan også musikkvitenskap og de høyere musikkfaglige utdanningene rammes.

Den nye finansieringsmodellen må endres, og det må utvikles et finansieringssystem som sikrer produksjon og formidling av kunnskap som ikke så lett kan telles og måles. Etter vårt syn er det også

uholdbart at interne økonomiske prioriteringer ved universiteter og høyskoler skal avgjøre hvorvidt nødvendig humaniorafag og kunstfag skal finnes i Norge. Det må etter vårt syn finnes fram til nasjonale ordninger som sikrer utsatte humaniorafag slik at vi unngår at hele kunnskapsfelt forsvinner.

Humaniorafagene er kritiske dannelsesfag som kvalifiserer bredt og grunnleggende. For musikk institusjonene er dette helt essensielle fag for kunstnerisk utvikling, rekruttering til bransjen og ikke minst som leverandør av begreper, teorier og perspektiver til det offentlige ordsiftet og kritikken.

- [NTO | UTTALELSE OM UTSATTE HUMANIORAFAG](#)

DET OFFENTLIGE ORDSKIFTET OG KRITIKKEN

Den offentlige samtalen om kunsten må styrkes. Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk bør styrkes, og vi mener det bør etableres en uavhengig reisetøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten. Musikk og teater er øyeblikkets kunst som skjer foran et publikum, og innenfor disse kunstformene er det et spesielt behov for at kritikeren er til stede der og da når forestillingen eller konserten finner sted. Relativt små investeringer på dette området kan gi store utslag sammen med flere arbeidsstipend for kritikere.

En satsing på kunstkritikken og den offentlige samtale om kunsten er nødvendig for å fremme faglig diskusjon og refleksjon rundt kunstens innhold og kvalitet, men også for å synliggjøre kunsten og øke interessen og kunstforståelsen hos et bredere publikum.

Vi erfarer med stor bekymring en nedprioritering og marginalisering av den kvalifiserte og kunnskapsfremmende kulturjournalistikken og kritikken i de allmenne mediene. Slik [Kritikerlaget påpeker i sitt innspill](#) til utvalget er musikkritikk, særlig på det klassiske feltet, hardt rammet.

NTO er opptatt av å styrke vilkårene for det offentlige ordsiftet rundt scenekunsten og musikken og utvikle den mer dyptgående kulturjournalistikken og kunstdiskusjonen gjennom vårt engasjement i og støtte til ulike tidsskrifter, utmerkelse og annen kritisk virksomhet. Samtidig søker musikk- og scenekunst institusjonene hver og én å styrke kritisk refleksjon og den offentlige samtalen om kunsten gjennom formidlingsaktiviteter rundt de levende kunstmøtene.

I et felles løft er det likevel et prekært behov for målrettede virkemidler som både kan fremme den langsomme, dyptgående og analyserende journalistikken og kritikken i tidsskriftene og den mer umiddelbare og aktuelle kritikken i de allmenne og brede mediene.